

Motion till riksdagen 2006/07:So376

av Lars Ohly m.fl. (v)

Alkoholpolitik

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige behöver återupprätta en alkoholpolitik som utgår från totalkonsumtionsmodellen, där tillgänglighet och pris är de viktigaste instrumenten för minskad alkoholkonsumtion i stället för en ”bättre alkoholkultur”.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att folkölen bör föras över till Systembolaget till dess att handeln kan presentera en trovärdig lösning för hur ålderskontrollen vid försäljning av folköl ska kunna garanteras.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen med kraft ska verka för höjda minimiskatter på alkohol inom EU.¹
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör ta initiativ i EU för att få till stånd en ändring av införselreglerna avseende alkohol för privat bruk och återkomma med en redovisning av vilka initiativ som tagits till riksdagen.¹
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den nya regeringen bör göra gemensam sak med andra länder som delar Sveriges syn på alkoholpolitiken i syfte att få en alkoholpolitik i EU som är mer inriktad på folkhälsa och mindre på näringspolitik.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Systembolaget bör ha sitt alkoholpolitiska uppdrag som huvudsaklig uppgift.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör samla organisationer som t.ex. Statens folkhälsoinstitut, Socialstyrelsen, Systembolaget och nykterhetsorganisationer för ett rådslag i syfte att genomföra en nationell kampanj för minskad totalkonsumtion.

Fel! Okänt namn på

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en utredning bör tillsättas med uppdrag att utreda förutsättningarna för en alkoholfri offentlig representation.²
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Vin & Sprit bör vara kvar i statlig ägo.³

¹ Yrkandena 3 och 4 hänvisade till SkU.

Fel! Okänt namn på

² Yrkande 8 hänvisat till KU.

³ Yrkande 9 hänvisat till NU.

Fel! Okänt namn på

2 Inledning

Sveriges medlemskap i EU har inneburit svåra problem för den svenska alkoholpolitiken, vilket fått till följd att totalkonsumtionen av alkohol ökat kraftigt. I totalkonsumtionens spår vet vi hur folkhälsan försämras och missbruksproblemen förvärras. Sverige har tvingats sänka alkoholskatten på öl och vin och slopa införselkvoterna för privat konsumtion. Trycket mot Systembolagets ställning som monopol har ökat. Detta menar vi i Vänsterpartiet är särskilt oroande, eftersom Systembolaget är ett mycket viktigt alkoholpolitiskt instrument, genom sitt uppdrag att hålla försäljningen nere. Till skillnad från privata företag är inte Systembolaget intresserat av att maximera sin försäljning. Dessutom upprätthåller Systembolaget en betydligt bättre ålderskontroll och begränsar även tillgängligheten på alkohol genom sina öppettider.

I folkomröstningen inför EU-medlemskapet varnade Vänsterpartiet för att detta skulle leda till ökad alkoholkonsumtion, medan andra partier försäkrade att vi inom ramen för EU-medlemskapet skulle kunna behålla en restriktiv alkoholpolitik. Vi kan nu konstatera att det inte var sant. Vi beklagar att vi fick rätt eftersom konsekvenserna av en ökad alkoholkonsumtion är så allvarliga – fler alkoholrelaterade skador, ökad misshandel, fler som dör på grund av alkoholmissbruk och ökad rattonykterhet. Det är en utveckling som förskräcker.

Vänsterpartiet står för en solidarisk och restriktiv alkoholpolitik som innebär att tillgängligheten på alkohol ska vara begränsad genom höga skatter, ett starkt Systembolaget och inte minst strängare regler för privatinförsel. En lägre totalkonsumtion innebär att den alkoholrelaterade ohälsan och dödligheten minskar. Vi måste nu på alla tänkbara sätt bekämpa den ökande alkoholkonsumtionen och agera för att återta vår rätt att själva bestämma över vår alkoholpolitik. Det handlar om att återskapa den restriktiva alkoholpolitiken som har sin grund i ett folkhälsoperspektiv och som är solidarisk i stället för egoistisk. Sverige behöver återupprätta en alkoholpolitik som utgår från totalkonsumtionsmodellen och där tillgänglighet och pris är de viktigaste instrumenten för minskad alkoholkonsumtion i stället för en ”bättre alkoholkultur”. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Ett kraftigt växande problem är handeln med alkohol över Internet. Det går inte att behandla alkoholen som en vara som alla andra. Det är visserligen möjligt att köpa både narkotika och vapen på Internet, men det är olagligt. Det är därför allvarligt att alkoholhandeln över nätet befinner sig i ett juridiskt vakuum. Regeringen måste agera snabbt för att den situationen förändras och en effektiv reglering av handeln införs.

Det är väl känt att många ungdomar under 18 år berusar sig på folköl. Vänsterpartiet menar att eftersom man inte lyckas få ålderskontrollen vid försäljning av folköl att fungera måste man överväga andra åtgärder. Ett sätt att säkra ålderskontrollen skulle kunna vara att föra över folkölen till Systembolaget. Därför bör folkölen föras över till Systembolaget till dess att handeln kan presentera en trovärdig lösning för hur ålderskontrollen vid försäljning av

folköl ska kunna garanteras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Det finns skillnader mellan könen i alkoholvanor. Män dricker generellt sett mer alkohol än kvinnor, men skillnaderna i drickande mellan könen minskar bland skolelever eftersom pojkars konsumtion minskat medan flickors konsumtion varit oförändrat hög. Det finns därför all anledning att vara särskilt vaksam på kvinnors alkoholkonsumtion under de närmaste åren.

3 Alkoholskatter

Vänsterpartiet är helt avvisande till alla krav på sänkta alkoholskatter. I nuläget är risken stor att sänkta alkoholskatter bara skulle innebära en fortsatt ökad totalkonsumtion av alkohol med allvarliga konsekvenser för folkhälsan. I dag kommer inte all alkohol som dricks från utlandet, vilket finns en tendens att tro, utan vi dricker fortfarande stora mängder alkohol som köpts på Systembolaget och till det dricks det alkohol som köpts billigt i andra länder. Erfarenheterna från spritskattesänkningen i Finland är också avskräckande.

Enligt alkohol- och drogforskningscentrum Sorad har vi sett lite av ett trendbrott 2005 då alkoholkonsumtionen och privatinförseln börjat minska, efter några års uppgång. Att i ett sådant läge gå in och sänka skatten skulle allvarligt hota det här positiva trendbrottet med minskande konsumtion. Samtidigt som vi försvarar de höga skattenivåerna för alkohol i Sverige anser vi att regeringen med kraft måste verka för att miniminivåerna för alkoholskatter inom EU höjs kraftigt.

Minimiskatterna för alkohol inom EU är oskäligt låga och borde utifrån ett folkhälso- och solidaritetsperspektiv höjas kraftigt. Sverige bör därför inom ramen för EU-samarbetet arbeta för kraftigt höjda miniminivåer på alkoholskatterna som ett steg i en mer restriktiv och folkhälsoinriktad alkoholpolitik. Den höjning av miniminivåerna som genomförts är helt otillräckligt. I själva verket är det bara en uppjustering där man kompenserar för de senaste årens inflation. För att ge några effekter på totalkonsumtionen krävs det väsentligt mycket högre höjningar av minimiskatten och detta bör regeringen med kraft verka för. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4 Privatinförsel

I dag är det möjligt för en privatperson att föra in i princip hur mycket alkohol som helst från andra EU-länder under förutsättning att han eller hon kan motivera mängden. En gräns, s.k. indikativa nivåer, omfattande 10 liter starksprit, 20 liter starkvin, 90 liter vin och 110 liter starköl, finns som riktmärke för vad som kan anses vara normal förbrukning. I takt med den accelererande införseln av alkohol som inneburit ökad totalkonsumtion och minskad för-

Fel! Okänt namn på

säljning på Systembolaget, har röster höjts om att Sverige ensidigt borde ta tillbaka de gamla införselreglerna.

Vänsterpartiet har under förra mandatperioden krävt att regeringen ska agera i EU för att få till stånd mer restriktiva regler för privatinförsel av alkoholhaltiga drycker från EU-länder. Problemet i dag är att det är EU som styr över detta sedan Sveriges undantag från de allmänna EG-reglerna för privatinförsel av alkoholdrycker och tobaksvaror löpte ut den 31 december 2003. Sverige kan alltså inte självt sänka införselkvoterna (eller de s.k. indikativa nivåerna), utan att bryta mot EU:s regler på området.

Våra tidigare yrkanden på området har avvisats med hänvisning till de diskussioner som regeringen deltagit i internationellt. Vänsterpartiet menar att detta varit otillräckligt och att det är nödvändigt att riksdagen markerar vikten av att aktivt arbeta för mer restriktiva införselregler inom EU.

Regeringen bör därför ta initiativ i EU för att få till stånd en ändring av införselreglerna avseende alkohol för privat bruk och återkomma med en redovisning av de initiativ som tagits till riksdagen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Det är också nödvändigt att den nya regeringen gör gemensam sak med andra länder som delar Sveriges syn på alkoholpolitiken i syfte att få en alkoholpolitik i EU som är mer inriktad på folkhälsa och mindre en näringspolitisk fråga. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Information om alkoholens skadeverkningar

Under 1970-talet bedrev Systembolaget en ”Spola kröken”-kampanj som fortfarande är ihågkommen. Det var en tydlig kampanj som talade om avigsidorna med alkohol. I dagens kampanjer går Systembolaget en balansgång mellan att vara en aktör på en allt kärvare marknad med ökad konkurrens och att vara ett statligt bolag med ett alkoholpolitiskt uppdrag. Det finns en tydlig utveckling hos Systembolaget att prioritera ett marknadsmissigt förhållnings-sätt genom t.ex. bag-in-box, ökade och förlängda öppettider, självbetjänings-butiker och kanske främst ett annat språkbruk. I dag talar man inte om att spola kröken utan om att skapa en god alkoholkultur. Vänsterpartiet menar att det ger fel signaler. Systembolaget ska självfallet fortsätta att hålla en god kvalitet och service, men Systembolaget bör ha sitt alkoholpolitiska uppdrag som huvudsaklig uppgift, vilket i första hand handlar om att minska totalkonsumtionen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet anser att det behövs gemensamma krafttag för att nå ut till människor och skapa medvetenhet om vad en ökad alkoholkonsumtion innebär. Det behövs informationsinsatser som talar om var alkohol inte hör hemma, t.ex. på arbetsplatser, i trafiken, för barn och unga och för kvinnor under graviditeten men framför allt behövs kraftfulla insatser för att informera om totalkonsumtionsmodellen och om varför det är viktigt ur ett folkhälso-

perspektiv att alla minskar sin totala konsumtion av alkohol. Ett särskilt prioriterat område i detta är det alkoholrelaterade våldet, som i hög utsträckning drabbar kvinnor och barn i det egna hemmet. Regeringen bör samla organisationer som t.ex. Statens folkhälsoinstitut, Socialstyrelsen, Systembolaget och nykterhetsorganisationer för ett rådslag i syfte att genomföra en nationell kampanj för minskad totalkonsumtion. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6 Alkoholfri representation

Den offentliga representationen kritiserar ibland för överdåd, särskilt när alkohol förekommer. Det anses stötande att politiker och grupper i samhället som har goda inkomster dessutom i representationssammanhang ofta bjuds på alkohol i olika former. Det gäller såväl företag som statliga eller kommunala bolag och myndigheter.

Vänsterpartiet menar att det är dags att införa en alkoholfri offentlig representation. Alla måste ta ett gemensamt ansvar för att minska totalkonsumtionen av alkohol i samhället. Här måste det offentliga Sverige gå före. En utredning bör därför tillsättas med uppdrag att utreda förutsättningarna för en alkoholfri offentlig representation. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7 Vin & Sprit AB

Alkohol är inte som vilken vara som helst som kan säljas fritt på en marknad. En kraftfull reglering av alkoholmarknaden är av nöden för att minska alkoholens svåra konsekvenser för folkhälsan.

Regeringen har nu aviserat att den har för avsikt att sälja ut det statliga bolaget Vin & Sprit. Vänsterpartiet är mycket kritiskt till det förslaget eftersom vi menar att det är ytterst betydelsefullt för de folkhälsopolitiska målen att staten har en god kontroll över alkoholmarknaden. Genom att sälja ut Vin & Sprit minskar den kontrollen.

Samtidigt är Vänsterpartiet kritiskt till att staten i dag inte utövar ett tillräckligt aktivt ägande över Vin & Sprit. Vi menar att staten i högre utsträckning genom ägardirektiv borde styra Vin & Sprits verksamhet utifrån de folkhälsopolitiska målsättningarna. Detta är en möjlighet att bidra till en restriktiv och solidarisk alkoholpolitik som inte bör ges upp så lättvindigt. Vin & Sprit bör av dessa skäl fortsätta att vara i statlig ägo. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 13 oktober 2006

Lars Ohly (v)

Marie Engström (v)

Peter Pedersen (v)

Alice Åström (v)

Wiwi-Anne Johansson (v)

Kent Persson (v)

Elina Linna (v)